

№ 7 (35) ЛИПЕНЬ 2017

Початкова школа і сучасність

**Здоровим
бути здорово!**

**Геометричний
матеріал**
Математика, 1 клас

**Подорож
у країну Поезії**
Літературне читання, 2 клас

**Я візьму
той рушник...**
Інтегрований урок, 4 клас

**Скарби
бабусиної скрині**
Сценарій свята

**Літо
для дітей**
Практикум

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС
86516

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щомісяця
№ 7 (35) ЛИПЕНЬ 2017

Заснований у вересні 2014 р.

ЗАСНОВНИК

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН України,
ГОЛОВНИЙ НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК
ВІДДІЛУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН України

Марія БРАТКО,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ДИРЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО КОЛЕДЖУ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА

Алла ЖУКОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДИРЕКТОР
ГІМНАЗІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН № 323
ДАРНИЦЬКОГО РАЙОНУ м. КИЄВА

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

Олена МАТВІЄНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАСТУПНИК ДЕКАНА З НАУКОВОЇ РОБОТИ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Тетяна ПУШКАРЬОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК,
ДИРЕКТОР СКАНДИНАВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ
ДАРНИЦЬКОГО Р-НУ м. КИЄВА

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Лариса СОЛОВЕЦЬ,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ВІДМІННИК ОСВІТИ України,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ України

Галина ТАРАСЕНКО,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
КАФЕДРИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. КОЦЮБИНСЬКОГО

Людмила ХОРУЖА,
ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВДУВАЧ КАФЕДРИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА

Ірина ШАПОШНИКОВА,
КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ЗАВДУВАЧ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ
ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІКИ
І ПСИХОЛОГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Роман ЯРОШЕНКО,
КАНДИДАТ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА

МОВОЮ НАУКИ

Богдан НЕСТЕРОВИЧ
Використання музичних ігор
в освітній роботі
з першокласниками

2

Людмила ШКАРБАН
Діагностичні методики
з виявлення провідної руки
у молодших школярів

9

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

Ірина АМІРІДІ
Геометричний матеріал
Система завдань з математики,
1 клас

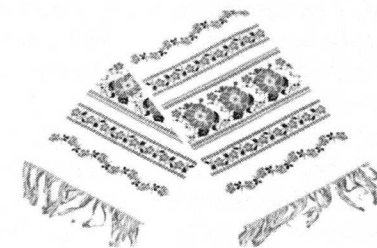
12

Євгеній СІМЕНІК
Подорож у країну Поезії
Урок з літературного читання,
2 клас

15

Марія ЗАУЛІЧНА
Я візьму той рушник...
Інтегрований урок, 4 клас

22

Марія ЛІПНИЦКА
Ой, на Івана, та й на Купала...
Сценарій свята

25

Ліна ШЕВЧЕНКО
Скарби бабусиної скрині
Сценарій заходу

29

Євгенія ПОЛОБЮК
Здоровим бути здорово!

36

ЛІТО ДЛЯ ДІТЕЙ

Що робити на літніх канікулах?

39

Де ти проводиш літо?

40

Допоможи кролику знайти
морквинку

41

Допоможи бабусі

42

З'єднай тваринку з її домівкою
та розфарбуй

43

Цікаві факти про забобони
в деяких професіях

44

СТОРІНКА ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ

**Твори про матусю
учнів Скандинавської гімназії
Дарницького р-ну м. Києва**
Укладено магістранткою
Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка
Інною ГНЕД

46

ЦЕ ЦІКАВО!

Природа в житті людини

8

Усмішки

35

На 1 сторінці обкладинки:
Софія Палій, учениця 3-В класу спеціалізованої школи № 252
імені Василя Симоненка Оболонського району м. Києва

Передплатний індекс: 86516

Діагностичні методики з виявлення провідної руки у молодших школярів

Людмила ШКАРБАН,

викладач кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Вступ до початкової школи і навчання у ній є досить важливим періодом для дитини, її батьків, а також учителів. Саме у цей період починається формування особистості як суб'єкта навчання, виховання і розвитку, стає очевидним вплив сім'ї на учня, розвивається її співпраця зі школою.

Як засвідчує аналіз практичного досвіду, вчителі початкової школи відчувають певні труднощі, пов'язані з досконалим вивченням індивідуальних особливостей кожної дитини, встановленням навчальних стилів, відтак добором оптимальних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності, які дають можливість досягати позитивного результату – всебічного і гармонійного розвитку особистості дитини в умовах початкової школи. Саме тому у професійній діяльності вчителю початкової школи необхідно володіти методикою проведення тестових досліджень, зокрема, й тими, які допоможуть визначити провідну руку молодшого школяра, оскільки існує тенденція до зростання кількості ліворуких учнів [2].

Проблема навчання й виховання ліворуких дітей стала актуальною зовсім недавно, оскільки раніше вона вирішувалася досить просто: ліворуких учнів перевчали, тобто змушували писати лише правою рукою. Науковці І. Безрукова, А. Семенович, А. Сиротюк, А. Чуприков стверджують, що в процесі насильницького перевчання у ліворуких учнів виникають зміни в поведінці, а саме: вони стають дратівливими, вередливими, неспокійно сплять, у них знижується апетит, виникає головний біль та постійна млявість. Тобто, розвиваються невротичні реакції у вигляді неврозів, енурезів та заїкання. Згідно зі статистикою, кожна третя дитина із заїканням – це перевчений лівша. У такій ситуації ліворука учні починають відставати у навчанні, втрачати віру у власні сили, не реалізують своїх можливостей і здібностей. Внаслідок цього в них формується стійкий комплекс неповноцінності [4].

Сучасні наукові дослідження дозволили обґрунтувати труднощі у перевчанні ліворуких учнів. Примушувати ліворуку дитину писати правою рукою – означає пряме втручання у вже сформовану, побудовану складну функціональну систему. Якщо

дитина пише лівою рукою, це означає, що процес писання (малювання) регулюється (хоча б частково) правою півкулею головного мозку, тому, наполягаючи на письмі правою рукою, дорослі створюють додаткове навантаження для систем лівої півкулі, які у процесі розвитку мозкових структур у такої дитини відповідають за інші функції та процеси [5].

Дорослі не повинні травмувати її своїми зауваженнями, а навпаки, допомогти подолати труднощі у навчанні, в оволодінні навичками письма, тому вчителю важливо визначити провідну руку і зробити це в перші дні навчання в початковій школі. Визначити провідну руку можна за допомогою завдань, які виконують діти, розроблені М. Князевою та В. Вільдавським; експериментального тестування (Ф. Кречмер, М. Озьянс) в діяльності під час виконання побутових і графічних дій, опитування, в ході бесіди.

У процесі визначення провідної руки варто дотримуватись таких правил і вимог, як:

- кожне завдання пропонувати дитині в ігровій формі;
- не фіксувати увагу на тому, якою рукою діє дитина;
- усі предмети перед виконанням завдання розміщувати чітко перед дитиною.

Дослідження основних положень методики доводить, що в роботі з ліворукими учнями варто дотримуватись вимог, а саме: вчитель має сісти навпроти (краще за столом) але не з боку. Атмосфера має бути спокійною, позитивною, не варто звертати увагу дитини на те, що ви визначаєте її провідну руку. Можна розпочати тестування такими словами: «Зараз ми з тобою пограємося» чи «Може, попрацюємо разом: я буду давати тобі завдання, ти намагайся добре їх виконувати». Все приладдя та предмети потрібно покласти перед дитиною на середину столу на однаковій відстані від правої і лівої рук.

Наводимо приклади діагностичних методик, які сприяють визначенню провідної руки.

Тести М. Г. Князевої та В. П. Вільдавського

Учитель сідає навпроти дитини й пропонує погратися. Приладдя й предмети мають лежати перед нею в центрі стола, на однаковій відстані

від правої та лівої рук. Отримані результати заносять у протокольний бланк.

Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Права рука										
Ліва рука										
Обидві руки										

1. Покласти перед дитиною кілька сірникових коробок і попросити знайти сірник в одній із коробок. Провідною вважається та рука, що виконує активні дії (відкриває й закриває коробки).

2. Запропонувати дитині кілька баночок або пляшок з кришками, що закручуються. Провідною вважається та рука, що виконує активні дії.

3. Покласти перед дитиною маленький м'ячик. Попросити підняти його. Рекомендується повторити процедуру кілька разів.

4. Запропонувати дитині розв'язати кілька (не туго зав'язаних) вузликів зі шнура або мотузки. Провідною вважається рука, що розв'язує вузол, а інша рука тримає вузол.

5. Попросити дитину поаплодувати своєму улюбленому мультфільму. Провідною вважається більш активна й більш рухлива рука, яка виконує ударні рухи об долоню іншої руки.

6. Запропонувати дитині взяти до рук годинника й завести його. Провідною вважається рука, що повертає важіль годинника, а інша – тримає його.

7. Пограти з дитиною в гру «Сорока-білобока» і подивитися, пальцями якої руки дитина малює кола. Провідною вважається рука, пальцями якої дитина малює кола на долоні іншої.

8. Запропонувати дитині взяти зі стола улюблену м'яку іграшку й погладити її, тримаючи в руці. Зазвичай ведуча рука гладить.

Якщо більшість завдань дитина виконує лівою рукою, то можна припустити, що в дитини ліворукість (правопівкульність). Дітей, які однаково добре володіють правою й лівою рукою, називають амбідекстрами.

Тест Ф. Кречмера

Тест на визначення провідної руки ґрунтується на спостереженнях за дитиною, коли вона виконує різні дії, зокрема, якою рукою:

- 1) поливає квіти,
- 2) переміщає пісок лопаткою,
- 3) чистить зуби,
- 4) підштовхує палкою кульку,
- 5) дістає книгу з полиці,
- 6) розстібає «блискавку»,
- 7) виймає пробку з ванни та ін.

Руку, якій віддається перевага, також можна визначити шляхом спостереження за тим, як дитина малює правою й лівою рукою візерунки та кола. Якщо дитина вибирає для всіх або для більшої частини завдань ліву руку й ліва рука виконує рухи легше й точніше, то вона лівша.

Тест М. Озьянс

Тест на визначення провідної руки ґрунтується на виконанні дітьми графічних завдань і побутових дій. Варто зазначити, що в разі виникнення певних проблем у процесі визначення провідної руки необхідно проводити повне обстеження, в інших випадках можна застосовувати скорочений варіант. Повне обстеження складається з двадцяти завдань.

Дитині пропонується:

1. Загвинтити кришки на пляшках.
2. Запалити сірники.
3. Розрізати папір ножицями.
4. Наколоти, нанизати гудзики, намистини (під час цього стрижень та голку необхідно вставляти в невеликий отвір гудзиків, намистин).
5. Почистити взуття щіткою.
6. Намотати нитку на котушку.
7. Перелити воду з однієї посудини в іншу.
8. Влучити голкою, шпилькою в невелику точку.
9. Відгвинтити гайку ключем, рукою.
10. Скласти дрібні деталі (гудзики, намистини) у вузький циліндр.
11. Розкласти, роздати картки (карти).
12. Проколоти дірочки (п'ять-шість ударів).
13. Стерти ластиком попередньо намальовані хрестики.
14. Просмикнути нитку в голку.
15. Почистити себе, стряхнути із себе смітинки, пилінки.
16. Капнути з піпетки у вузький отвір пляшечки.
17. Ложкою дістати намистинку зі склянки.
18. Подзвонити в дзвіночок, смикнути за шнур дзвінка.
19. Застібнути, розстібнути «блискавку» на сумці.
20. Взяти склянку і зробити кілька ковтків води.

Найголовніше – усі дії мають бути не звичними для дитини, не тренованими. Саме це й дозволить отримати більш повну картину переважання однієї руки над іншою.

Виявити провідну руку можна і під час виконання дітьми різноманітних графічних і побутових дій. Можемо пропонувати такі завдання, як:

Малювання. Покласти перед дитиною аркуш паперу й олівець, запропонувати намалювати будь-що за бажанням. Коли дитина закінчить, попросити намалювати те саме іншою рукою. У цьому завданні враховується якість виконання малюнка кожною рукою.

Відкриття коробочки. Дитині дають кілька сірникових коробочок, пропонують знайти сірник в одній із них. Провідною вважається та рука, якою дитина буде здійснювати активні рухи: закривання, відкриття коробочки, виймання сірника.

Побудова кринички із сірників. Дитині пропонується із кількох сірників побудувати криничку. Активні дії виконує провідна рука.

Обертальні рухи. Дитині пропонують відкрити і закрутити кришечки у двох-трьох пластикових пляшках. Провідною вважається та рука, якою дитина крутила кришечку.

Розв'язування вузликів. Пропонується кілька вузликів, зав'язаних нещільно на шнурі середньої товщини. Провідною вважається рука, яка розв'язує вузол (інша тримає вузол).

Піднімання предметів. Дитину просять підняти по черзі кілька предметів, які лежать на підлозі. Правші, як правило, беруть предмети правою, а лівші – лівою рукою.

Гра з м'ячем. Дитині пропонується якнайточніше кинути м'яч однією рукою кілька разів. Результати тестування заносяться в таблицю. Провідною буде та рука, якою дитина кидатиме м'яч.

За результатами тестування ліворукою вважатиметься та дитина, у якої в графі «ліва рука» буде більше плюсів. Якщо дитина однаково добре володіє і правою, і лівою рукою, то вибір руки для письма визначатиметься якістю малюнків правою і лівою рукою.

І. Темешева пропонує для визначення переваги однієї з рук застосовувати сенсibilізований опитувальник. Діти мають дати відповіді на такі запитання, як:

№ з/п	Запитання	Правою		Будь-якою	Лівою	
		Тільки	Частіше		Тільки	Частіше
		+ 2	+ 1	0	- 2	- 1
1	Якою рукою пише?					
2	Якою рукою малює?					
3	Якою рукою кидає каміння, м'яч?					
4	Якою рукою забиває цв'ях молотком?					
5	Якою рукою тримає зубну щітку?					
6	Якою рукою розчісує волосся?					
7	Якою рукою витирає гумкою?					
8	Якою рукою тримає ложку?					
9	Якою рукою роздає картки під час гри у лото?					
10	Якою рукою складає башту із кубиків?					
11	Якою рукою нанизує бісер на нитку?					
	Загальна кількість балів:					

Одержані відповіді заносяться в таблицю, а підсумкове підрахування дає змогу дійти висновку щодо наявності у дитини право- чи ліворукості.

Таким чином, вибираючи руку для письма, варто враховувати не перевагу лівої руки у побутових діях, а перевагу правої – у графічних. Доречно ще раз перевірити, котрою рукою виконувалися незвичні дії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безруких М. М. Леворукий ребенок в школе и дома / М. М. Безруких. – Екатеринбург : У-Фактория, 2003. – 304 с.
2. Мартиненко С. М. Вивчення особистості молодшого школяра засобами педагогічної діагностики: навч.-метод. посіб. / С. М. Мартиненко, М. Д. Осколова. – Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 144 с.

3. Туріщева Л. В. Дитина-лівша. Діагностика, корекція, підготовка до школи / упоряд. Л. В. Туріщева. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 192 с.

3. Цєпова І. В. Навчаємо письма ліворуких дітей / І. В. Цєпова. – Х. : Ранок, 2009. – 128 с.

4. Чуприков А. П. Асиметрія мозку та ліворукість : монографія / А. П. Чуприков, Р. М. Гнатюк, М. А. Чуприкова. – К. : КММ, 2011. – 140 с.

5. Шкарбан Л. В. Особливості роботи вчителя початкової школи з ліворукими першокласниками / Л. В. Шкарбан / Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Випуск 18. – К., 2013. – С. 239–243.